

● CENNÁ PUBLIKÁCIA O KUMRÁNSKYCH RUKOPISOCH. — V apríli 1948 rozletela sa svetom zpráva, ktorá vzbudila nielen vedecké kruhy, ale aj širšiu verejnosť. Bola to zpráva o náleze starobylých rukopisov na severozápadnom pobreží Mítveho mora (Jordánsko).

Prvé nálezisko celkom náhodou objavil beduínsky chlapec, hľadajúc zatúlanú kozu. Tento chlapec podľa všetkého — už r. 1945 narazil na jaskyňu, v ktorej boli hlinené nádoby. V jednej z nich, ktorá bola zapečatená, bolo niekoľko zvinutých popísaných koží. Pastier vzal kožu so sebou a neuvedomujúc si, čo našiel, časť z nich dal svojim priateľom — pastierom na opravu sandálov a časť si ponechal. Po čase pribuzný pastiera ponúkol kožu obchodníkom sa starožitnosťami v BetleHEME a takto sa o nich, pravda, dosť komplikovanou cestou dozvedel svet.

Po prvých správach a zistení, že ide o starobylé rukopisy, začalo sa veľké niekoľkoročné hľadanie ďalších rukopisov. Hľadali Beduini, ktorí si na ich predaji chceli zarobiť, a hľadali aj vedecké výpravy. Doteraz sa našlo mnoho rukopisov, okolo 40 000 fragmentov rozličnej veľkosti, napísaných na koži, pergamene, papirusu, ba aj na medených doskách.

Fragmenty sú pozostatkami pomerne veľkej knižnice, patriacej donedávna neznámej židovskej sekte, ktorá žila v Judskej púšti od 2. stor. pred n. l. do 68. roku n. l. Sekta dostala názov kumránska občina podľa miesta nálezu rukopisov (Kumránske jaskyne).

Nález takéhoto počtu a takých rukopisov vyvolal, samozrejme, obrovský záujem vedeckých pracovníkov z rozličných odborov (nehovoriac o kapitalistickej tlači, rozhlase a televízii, ktoré nález využívajú pre komerčné ciele). Začali sa rozličné výskumy, na základe ktorých vzniklo veľa prác. Roku 1960 ich bolo už viac ako 3 000. Vzniklo dokonca nové vedné odvetvie — kumranológia a od roku 1958

vychádza v Paríži špeciálny časopis „Revue de Qumram“.

Kumránskym rukopisom venujú značnú pozornosť aj sovietski vedci. V rokoch 1956—1958 A. P. Každan, G. M. Livšic, K. B. Starokovová a I. D. Amusin uverejnili štúdie, v ktorých sa zaoberajú niektorými otázkami obsahu rukopisov a ich významom. Doteraz najucelenejší marxistický pohľad na tieto rukopisy podáva I. D. Amusin v svojej monografii *Rukopisi Mertvogo morja**. V tejto práci I. D. Amusin podrobne opisuje históriu nálezu, rozoberá nájdené biblické spisy, ako aj spisy vytvorené občinou; porovnáva ich a zaoberá sa zložitou otázkou datovania rukopisov. V tretej kapitole hovorí o výrobnnej činnosti a majetkových vzťahoch občiny a jej členov, o organizácii a vnútornom živote občiny, o jej ideologických názoroch a o „učiteľovi spravodlivosti“, ktorý bol zakladateľom alebo jedným z popredných vodcov občiny. V ďalšej kapitole autor rozoberá vzťahy medzi kumránskou občinou a esejcami a v piatej kapitole rieši problémy súvislosti medzi týmito rukopismi a raným kresťanstvom. V závere sa hodnotí význam Kumránskych rukopisov pre štúdium kresťanstva a iných náboženstiev, hodnotia sa ideovopolitické boje v Judsku (esejské a farizejské hnutia atď.). Súčasne autor rámcovo hodnotí doterajšie výsledky o výskumoch týchto rukopisov.

Prácu I. D. Amusina si iste so záujmom preštudujú pracovníci z oblasti histórie a filozofie, propagandisti na úseku vedeckého ateizmu a verejnosť. J. Č.

* I. D. Amusin, *Rukopisi Mertvogo morja*, Moskva 1960, strán 271.

● K TERMINOLÓGII ADJEKTÍV OBECNÝ A VŠEOBECNÝ. — Naši jazykovedci považujú termín *obecný* (v zmysle spoločný, podstatný) za nesprávny v slovenskom jazyku

a nahrádzajú ho termínov *všeobecný*. V krátkej glose chcem poukázať na oprávnenosť a potrebu používať termín *obecný* a na jeho rozdiel od termínu *všeobecný*.

Ak používame výhradne prídavné meno *všeobecný*, zbavujeme sa možnosti jazykovo diferencovať rozsahy tried. Vlastnosť limitnej triedy (rozsah kategórie bytia, substancie) môžeme síce vyjadriť termínom *najvšeobecnejší*, ale podľa môjho názoru predpony *naj-* a *vše-* majú rovnakú funkciu označovať limitnú triedu, a preto jedna predpona z nich je celkom zbytočná. Ak je niečo všeobsahujúce, nemožno ho už rozsahove stupňovať.

Obecnosť je vlastnosť triedy obsahovať prvky a vlastnosť tried obsahovať podradené triedy, symbolicky:

$$a, b, c, \dots > T_1 > T_2 > T_3 \dots > T_n.$$

Obecnosť T môže byť teda rôzneho stupňa alebo rádu. Všeobecnou je iba trieda T_n a tou sú kategórie: vesmír, svet, bytie, hmota a pod. Preto prídavné meno *všeobecný* je odôvodnené používať iba v súvislosti s nimi. Obecnosť a všeobecnosť treba diferencovať tak, ako sa v logickej terminológii rozlišujú prídavné mená *generálny* a *univerzálny*.

Záverom sa žiada zdôrazniť, že o používaní nejakého termínu musia rozhodovať predovšetkým zretele obsahové, požiadavka označovať diferencované obsahy osobitnými termínmi a zretele formálne musia pred nimi ustúpiť. Z tohto hľadiska je spolupráca jazykovedcov s odborníkmi nutná a osobitne treba vyzdvihnúť potrebu oživiť záujem o slovenskú filozofickú terminológiu, pretože je tu ešte veľa medzier a nejasností.

J. Kocka

● **POZORUHODNÁ ŠTÚDIA O KATEGÓRII ČASU.** — Pojem času zaujíma v marxistickej filozofii *jedno z ústredných postavení*, no nemožno povedať, že by sa mu úmerne jeho závažnosti venovala pozornosť zo strany filozofov. Preto treba vítať štúdiu sovietskych autorov J. A. Urmanceva a J. P. Trusova *O vlastnostiach času* (Voprosy filosofii, roč. 1961, č. 5). Autori v nej rozvíjajú a konkretizujú niektoré svoje názory, uverejnené pred tromi rokmi v článku *O špecifičnosti priestorových foriem a vzťahov v živjej prírode* (Voprosy filosofii, roč. 1958, č. 6).

Vychádzajúc z dialektickomaterialistického názoru o tom, že čas je objektívne reálna forma existencie hmoty a že pohyb je podstatou času,

vyslovujú sa v článku dve základné myšlienky: 1. tak ako hmota a s ňou spätý pohyb, jestvuje aj čas v kvalitatívne rozmanitých formách; 2. pretože sa formy pohybu hmoty menia, vyvíjajú, musí sa s ich zmenou kvantitatívne a kvalitatívne meniť aj čas. Na základe tejto úvahy autori dochádzajú k pojmu „individuálny čas“.

Individuálny čas je relatívne samostatná charakteristika objektov, ktorá vyjadruje ich *trvanie* (rus. dlenie), t. j. *zachovanie nimi ich vlastností* relatívne *nemenných* (str. 59). Ďalej autori poukazujú na to, že trvanie je iba jednou stránkou individuálneho času a kritizujú ponímanie času ako skalárnej veličiny, ktoré môže viesť k fetišizácii času, newtonovskej predstave jediného absolútneho času, odtrhnutého od objektov. Druhou stránkou individuálneho času je jeho menlivosť, nestálosť (rus. brennosť); *individuálny čas* vystupuje ako *jednota trvania a zákonitej zmeny* (str. 60).

Autori konštatujú, že individuálny čas je jednotou pretržitosti (časy fáz a štádií vývinu objektu) a nepretržitosti (časy týchto štádií vývinu na seba nadväzujú). Domnievame sa, že práve objasneniu a zdôvodneniu *jednoty protikladov* pretržitosti a nepretržitosti individuálneho času by mala byť venovaná hlbšia pozornosť práve preto, že ide o východiskový problém pri väčšine myšlienok v článku. Na takom základe autori vyslovujú názor o možnosti izomérie času, izomorfizmu a polymorfizmu času, rovnosti a nerovnosti individuálnych časov, kvalitatívnej diferencovanosti času atď. Pozoruhodná je aj myšlienka o možnosti vytvoriť nové vedné disciplíny: chronobiológiu, chronofyziku, chronochémiu, chronoastronómiu, chronomedicínu atď., ktoré by skúmali časy objektov týchto oblastí. Mnohé svoje vývody autori opierajú o názory V. I. Vernadského, A. I. Oparina a i. Stať dopĺňujú grafy a schémy. Možno povedať, že štúdia o vlastnostiach času je veľmi podnetná nielen z filozofického hľadiska, ale bude zaujímať aj pracovníkov v špeciálnych vedách.

J. Coufal

● **O FILOZOFICKEJ ENCYKLOPÉDII.** Na bulvárí Pokrovského v Moskve možno nájsť nenápadný dom s tabuľkou Štátne vedecké vydavateľstvo Sovietska encyklopédia. Vo veľkom množstve pracovní skrýva sa tu ešte väčší počet vedeckých pracovníkov, redaktorov i technického personálu, ktorým patrí zásluha za pri-